

Sammenhæng mellem teori og praktik er vigtig for de studerendes oplevelse af uddannelsen som en helhed

Et studie af studerendes anvendelse af elementer fra teori i praktik og vice versa viser, at de studerende forventer sammenhæng mellem teori og praktik.

Underviserne i såvel klinik som campus spiller en afgørende rolle. Det er dem, der skal italesætte sammenhængen i både teori- og praktikforløb, for at de studerende oplever begge dele som relevante for deres kommende praksis

Med den nært forestående uddannelsesrevision er det blevet endnu mere aktuelt at forholde sig til de studerendes oplevelse af sammenhæng mellem perioder på campus (teori) og i praktik. Vi har foretaget en undersøgelse af, hvordan de studerende konkret oplever denne sammenhæng. Vores fund beskrives i denne artikel, som således er et studerende fokuseret indspark til arbejdet med studieordningsrevisionen og intentionerne om at skabe sammenhæng i uddannelsen for de studerende.

Historisk har bioanalytikeruddannelsen helt fra hospitalslaborantuddannelsen haft tradition for at veksle mellem teori og praktikophold gennem hele uddannelsen. Særligt i seneste studieordning med praktikophold fordelt i flere moduler, hvor læringsmål strakte sig over både praktik og teori. Vi har således allerede erfaringer med at skabe relation mellem disse. I den forestående studieordningsrevision ønsker Sundhedskartellet og regionerne en endnu stærkere relation til praksis og et styrket samarbejde mellem teori og praksis. I oplægget til studieordning/bekendtgørelse fra den monofaglige udviklingsgruppe¹ anbefales længere, men færre praktikperioder end i den nuværende uddannelse (1).

Tidligere studier af andre professionsuddannelser, bl.a. "Brobygningsprojektet" (2), tegner alle det samme mønster; at studerendes oplevelse af sammenhæng i uddannelsen er vigtig. Som et af midlerne til at opnå dette peges bl.a. på "det tredje læringsrum" i form af "Skills lab" eller professionslaboratorier på campus (2). For bioanalytikeruddannelsen er "det tredje læringsrum" i form af undervisningslaboratorier på hospitalerne også beskrevet som en mulig hjælp til, at stude-

rende oplever sammenhæng mellem teori og praktik – eller mellem praktik og teori (3). Der har ikke hidtil været offentliggjort undersøgelser af *bioanalytikerstuderendes oplevelse af sammenhængen*.

Projektets sigte

Igennem en periode fra sommeren 2012 til 2014 har vi gennemført en undersøgelse, hvor fokus har været på studerendes oplevelse. Projektet blev initieret af en nysgerrighed over for, hvilke virkemidler de studerende oplever som fremmende for teori-praksis-sammenhæng, og hvilke uddannelsesrelaterede elementer der ikke fremmer oplevelsen. Det var som udgangspunkt vores hypotese, at:

1. Studerende kan være udfordret ift. at anvende viden og færdigheder fra teoriundervisningen i deres praktikophold.

I undersøgelsen af dette opstod der behov for også at belyse, hvordan de studerende oplever teoretisk undervisning som en følge af deres erfaringer fra praktikophold, hvorfor en anden hypotese fremkom:

2. Forudgående oplevelser fra/kendskab til klinisk praksis har en betydning for de studerende, når de efterfølgende arbejder med teori, som specifikt kan knyttes til et klinisk speciale.

Vi har belyst udfordringen ift. at anvende viden og færdigheder fra teoretisk undervisning i praktik samt betydningen af forudgående praktikoplevelser for studerendes oplevelse af teoretisk undervisning.

Af Lektor, cand.scient. //
Birte Bunch Larsen
VIA Bioanalytikeruddannelsen
Campus Aarhus N

Af Lektor, master i ikt og læring, cand.scient. //
Vibe Alopæus Jelsbak
VIA Bioanalytikeruddannelsen
Campus Aarhus N

Teorien opleves som sværere at forholde sig til og lære, hvis en sammenhæng ikke er tydelig; specielt hvis den ikke italesættes

Studieordningens afsnit om uddannelsens organisering bør beskrive mødefora mellem undervisere fra campus og praksis

Undersøgelsen

For at undersøge studerendes evne til at anvende viden og færdigheder, der er opnået på campus, i praktikophold udførte vi observationer af 16 forskellige studerende med efterfølgende semistrukturerede individuelle interview på første dag i praktik. Målet med observationerne var at identificere tegn på studerendes tavse viden og færdigheder. De efterfølgende interview skulle vise de studerendes evne til at forklare en praksisnær procedure med fagudtryk og ved at trække på viden opnået i teoretisk undervisning eller i laboratorierne på campus. Det valgte fokus var HE-farvning udført af studerende i M2-praktik på histologilaboratoriet på patologisk institut (PAI).

Efterfølgende udsendte vi spørgeskemaer til 136 studerende for at belyse, om der er elementer fra praktikophold og i så fald hvilke, der påvirker de studerendes oplevelse af teoretisk undervisning (svarprocent: 86). De identificerede elementer fra spørgeskemaundersøgelsen blev uddybet gennem fire semistrukturerede fokusgruppeinterview. Her blev studerende grupperet på baggrund af deres praktiksted; i.e. om de havde været på en afdeling, hvis teoretiske grundlag direkte kunne relateres til indholdet i et specifikt teoretisk fag eller ej. Således blev grupper af studerende med praktikophold på PAI og nuklearmedicinsk afdeling interviewet om deres oplevelse af undervisningen i fagene M2-histologi/M6-patoanomi og M6-nuklearmedicin. Studerende, som ikke havde været på disse afdelinger, blev interviewet om deres oplevelse af de samme fag.

Data fra observationer og interview blev analyseret med en fænomenologisk tilgang til datamaterialet og ved anvendelse af den kvalitative analysemodel beskrevet af Kvale og Brinkmann (4).

Fund/temaer

Fund fra undersøgelse af studerendes anvendelse af teoretisk undervisning i praktik:

De tre overordnede temaer, som viste sig i dataanalysen, var "viden", "fagsprog" og "færdigheder".

De studerende havde alle viden om proceduren, som de netop havde udført. Det var dog forskelligt, hvor omfattende teoretisk viden de enkelte studerende kunne præsentere. Studerende forsøgte med større eller mindre held at bruge fagsprog i interviewet. Både viden og fagsprog var relateret til HE-farvningen på en patologisk afdeling. Da viden om HE-farvning og det patologiske fagsprog ikke kan anses for almen tilgængelig viden og ikke er typisk lærebogsstof på ungdomsuddannelserne, antager vi, at studerende har tillært sig viden og fagsprog i den teoretiske undervisning på campus inden praktik.

I relation til færdigheder var det udtalt, at de studerende evnede at forstå forskriften (kort punktform) og oversætte den til handling. De studerende indgik, uden italesatte aftaler, flydende i et samarbejde omkring proceduren. Dette tolkes, som at de har opnået laboratiemæssige samarbejds- og faglige færdigheder i laboratorierne på campus.

Fund relateret til de studerendes oplevelse af teoretisk undervisning i relation til deres praktikerfaringer

Spørgeskemaundersøgelsen viste, at studerende, som har været i praktik på et for det teoretiske fagrelevant speciale, specielt adskiller sig fra studerende uden praktikrelevant erfaring inden for områderne "oplevelse af relevans", "forståelse af teori" og "engagement i undervisningen". Disse områder var derfor fokus i de semistrukturerede interview. Dataanalysen af disse identificerede desuden temaerne "samarbejde" og "praktikopholdenes længde og placering".

Fokusgruppeinterview viste generelt, at studerende har en forventning om sammenhæng mellem teori og praktik. Herunder at teoriundervisere kender og relaterer teorien til praksis, og at praktikundervisere kender og henviser til den fra teoriundervisningen relevante teori. Interview viste desuden, at professionslokaler på campus hjælper de studerende til at »

Udveksling af undervisere – så undervisere indgår fysisk i undervisningsforløb på den anden lokalitet – kan potentielt bidrage til at øge de studerendes oplevelse af sammenhæng

Samspil mellem underviserne er essentielt for de studerendes oplevelse af sammenhæng mellem teori og praktik

relatere teori til praksis og til at opleve teorien som relevant for praksis. Dette afspejler det tidligere fund.

Forståelse af teori og oplevelse af relevans

Studerendes forståelse og oplevelse af relevans er positivt påvirket af praktik i relevant speciale, om end det til en vis grad kan erstattes af fotos og video fra praksis. Det bliver dog aldrig så effektivt som "at have været der selv" (citat studerende). De studerende forstår teorien bedre, når de kan se det for sig: "Det binder bedre ..." (citat studerende). Teorien opleves som sværere at forholde sig til og lære, hvis en sammenhæng ikke er tydelig, specielt hvis den ikke italesættes.

Engagement i undervisningen

Studerendes engagement stimuleres af mødet med engagerede bioanalytikere i praktik, og desuden af at studerende får vist tillid og bliver givet ansvar. De er glade for teoretisk undervisning i praktik, men ønsker ikke, at det reducerer deres muligheder for og tid til "hands on". Deltagelse i teoriundervisningen er for de flestes vedkommende stimuleret af, at de kan bidrage med praksiserfaringer i teoriundervisningen, om end enkelte har oplevelsen af at "have lært det hele i praktik" (citat studerende), hvorved disse studerendes engagement og deltagelse i teoriundervisningen falder.

Samarbejde

Det opleves naturligt for de studerende at vidende om oplevelser fra praktik, og de oplever det som en selvfølge, at det går på skift, afhængigt af hvem der har været på relevant praktikafdeling. De studerende deltager altså i undervisning med meget forskellige faglige forudsætninger afhængigt af praktikophold. Dette formuleres som krav til den teoretiske underviser om at ramme det niveau, der udfordrer/inspirerer både dem, som ikke har set det før, og dem, der har viden og oplevelser fra praktik.

Praktikopholds tidsmæssige placering og længde

Uden at blive adspurgt angav flere informanter, at praktikopholds længde og placering på uddannelsen har stor betydning for deres oplevelse. Tidligt i studiet finder de det givende at være kort tid (få uger) på forskellige afdelinger, da det giver

dem indblik i professionen og be- eller afkræfter deres studievalg. Senere på studiet foretrækker studerende at have længere forløb på enkelte afdelinger, da det giver dem mulighed for at få vist tillid og få ansvar for opgaver. Den relative placering af praktik og relevant teoriundervisning på campus fremhæves som ikke-vigtig for de studerendes oplevelse af sammenhæng. Der er fordele ved både teori før praktik og praktik før teori. En studerende siger: "Hvis praktikken ligger før teorien, så kan jeg bedre se det for mig ... og når jeg så kommer i praktik, så skal jeg nok finde den teori, som passer til."

Implikationer for studieordningsrevisionen

Denne undersøgelse bekræfter fund fra andre undersøgelser af professionsuddannelser (1) om, at oplevelse af sammenhæng mellem teori og praksis (praktik) er vigtig for de studerendes uddannelse til deres kommende praksis. De studerende forventer en sådan sammenhæng og oplever det som demotiverende, hvis oplevelsen af sammenhæng mangler. Desuden besværliggør det (teoretisk) læring og omsætning til praksis.

Vores fund bekræfter, at studerende ofte oplever en sammenhæng, herunder at de kan trække på elementer lært i teori (campus), når de kommer i praktik, og at praktikophold, "at have haft hænderne i det", har positiv betydning for deres læring, og for at de oplever den teoretiske undervisning som relevant. Dette skal vi bevare og styrke i den reviderede uddannelse. Fundene i undersøgelsen har potentiel betydning for selve revisionen af studieordningen, men også for det efterfølgende arbejde med at tilrettelægge og gennemføre undervisning på campus og i praktikken.

Udarbejdelse af en revideret studieordning

På studieordningsniveau peger fundene på, at tidsmæssig placering af praktikken i semestrene i forhold til den teoretiske undervisning er af mindre betydning, mens de enkelte praktikophold bør være længst sidst i uddannelsen. I forhold til de temaer, som den monofaglige udviklingsgruppe foreslår inden for de første to år (1), bør det også overvejes at lægge praktikken i de temaer, som kan beskrives dækkende for alle laboratoriemedicinske specialer. Herved gives alle studerende uanset praktiksted mulighed for at opleve relevans mellem teori og praktik/praksis. Dette er især relevant for uddannelsessteder,

REVISION AF BIOANALYTIKERUDDANNELSEN: Nye rammer og styring

Tekst: Jane Fyhn, faglig chef

Uddannelses- og Forskningsministeriets monofaglige udviklingsgruppe for bioanalytikere, hvor næstformand Martina Jürs har repræsenteret dbio, afleverede lige inden jul sit input til den nye bioanalytikeruddannelse.

Uddannelses- og Forskningsministeriet skal nu omsætte bioanalytikernes og de øvrige faggruppers monofaglige input til bekendtgørelsestekst, der som noget nyt omfatter alle de sundhedsfaglige professionsbachelorere. Den fælles bekendtgørelse skal smidiggøre mulighederne for det tværprofessionelle element i uddannelserne. Bekendtgørelsen vil ligeledes indeholde uddannelsesbilag for hver af uddannelserne, der bl.a. beskriver, hvilken viden, færdigheder og kompetencer der skal opnås i hver enkelt af uddannelserne.

Uddannelses- og Forskningsministeriets styregruppe, hvor dbio er repræsenteret ved Sundhedskartelletts repræsentant, næstformand i Dansk Sygeplejeråd, Dorte Steenberg, skal den 4. marts godkende bekendtgørelsesteksten, hvorefter den sendes i offentlig høring i 4 uger.

Forløbet for bekendtgørelsen:

- 4. marts godkender styregruppen bekendtgørelsesteksten
- Primo april er der høringsfrist vedrørende bekendtgørelsesteksten
- 3. maj afrunder styregruppen høringsfasen, og bekendtgørelsen udstedes.

Fra én til fem studieordninger

Som følge af den forventede nye bekendtgørelse vil bioanalytikeruddannelsen fra september 2016 have fem i stedet for én enkelt studieordning, da hver af de fem bioanalytikeruddannelser fremover skal have egen studieordning, dog med et fælles fundament for de første 2 år af uddannelsen.

De 5 bioanalytikeruddannelser vil allerede nu, og dermed inden den endelige bekendtgørelsestekst er på plads, begynde arbejdet med at få de nye studieordninger op, da de skal træde i kraft september 2016. Ligeledes vil professionshøjskolerne tage fat på at få udarbejdet overgangsordninger for nuværende studerende. ▣

som logistisk ikke kan tilbyde alle studerende samme speciale i samme semester.

De studerendes oplevelse af sammenhæng baserer sig i høj grad på, hvordan de studerende oplever, at deres teori- og praktikundervisere italesætter relevansen mellem teori og praksis, og at underviserne kender til hinandens litteratur, begreber og læringsmål. Derfor er det vigtigt, at studieordningens afsnit om uddannelsens organisering beskriver mødefora mellem undervisere fra campus og praksis om de enkelte semestre og/eller undervisningsforløb. En sådan (hyppig) mødefrekvens vil styrke underviserens fælles fortælling om en naturlig undervisningssammenhæng, som de kan italesætte over for de studerende.

Planlægning og gennemførelse af undervisningen på baggrund af en revideret studieordning

Vores undersøgelse peger på, at undervisningsforløb i et semester bør laves med rod i en fælles skabelon, fælles litteratur og fælles sprog (opstået i ovennævnte mødefora). Her vil anvendelse af SOLO-taksonomi og en præcis angivelse af læringsmål for de enkelte undervisningselementer i et forløb forhåbentlig minimere overlap mellem gennemgang af teoretisk pensum på campus og i praktik og gøre det lettere at stille krav til de studerende om egen repetition og refleksion. Fundene tyder også på, at bioanalytikeruddannelsens to "tredje læringsrum", i.e. laboratorier på campus og undervisningslaboratorier på hospitalerne, bør udnyttes bevidst og i sammenhæng med de læringsmål, som er fastsat for semesteret; en analyse/procedure kan fx udføres begge steder, men med forskellige mål. Endelig opfordrer fundene til at organisere de studerende på en sådan måde, at de bevidst bidrager til hinandens oplevelse af relevans mellem teori og praksis. Andre tiltag såsom brug af portfolio, fælles opgaver, hvoraf en del udføres på campus og en del i praktik, udveksling af undervisere, så undervisere indgår fysisk i undervisningsforløb på den anden lokalitet, kunne potentielt bidrage til at øge de studerendes oplevelse af sammenhæng.

Uanset hvordan det gøres, peger fundene her på, at italesættelse og samspil mellem underviserne er essentielt for de studerendes oplevelse af sammenhæng mellem teori og praktik. Derfor kan vi ikke nøjes med at planlægge undervisningsforløbene sammen – vi må også udføre undervisning sammen og udvikle undervisningen sammen over tid. Hvilket ydermere giver mening, da vi fortsat skal uddanne til en professionspraksis i rivende udvikling. ▣

Referencer

- (1) Anbefaling fra Monofaglig udviklingsgruppe, Bioanalytikeruddannelsen. Personlig kommunikation [1] En gruppe, der blev nedsat i forbindelse med organisationen af studieordningsrevisionen af de sundhedsfaglige professionsbacheloruddannelser. For bioanalytikeruddannelsen består gruppen af repræsentanter fra dbio, regioner og professionshøjskoler, som har indsigt i bioanalytikerprofession og – uddannelse. Gruppens opgave var at beskrive forhold mhp. at sikre, at de nye sundhedsfaglige professionsbacheloruddannelser matcher et ændret kompetencebehov i sundhedsvæsenet. (Se endvidere sundhed2016.dk)
- (2) Lisbeth Hastrup, Cathrine Hasse, Torben Pilegaard Jensen, Lars Emmerik Damgaard Knudsen, Per Fibæk Laursen og Trine Kløveager Nielsen: *Brobygning mellem teori og praksis i professionsbacheloruddannelserne*. 2013. Link: http://pure.au.dk/portal/files/54052042/Bridging_the_gap_sammenfattende_rapport_2013.pdf
- (3) Dbio-indstik i blad nr 4, 2015: *Transfer thrives i det trykke tredje læringsrum*.
- (4) Steinar Kvale, S. (1997). *Interview – En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. Gylding: Hans Reitzels forlag.